

8. ZÁVĚR

Finance veřejného sektoru vytvářejí předpoklad pro existenci a řádné působení veřejné správy při poskytování veřejných statků a služeb. Agenda, kterou jsou územní samosprávné celky zatíženy, ať už při výkonu působnosti samostatné nebo přenesené, vyžaduje neustálé finanční zdroje, ze kterých budou kryty veřejné statky a potřeby. Od vzniku samostatné ČR doznala právní úprava související s rozpočtovým právem veřejných rozpočtů podstatných změn v souvislosti s reformou veřejné správy v 90. letech minulého století. Byly tak položeny právní základy pro územní samosprávu vykonávanou na dvou úrovních, s čím již dříve počítala samotná Ústava.

Právní úpravu místních rozpočtů vychází ze zákona o obcích, zákona o krajích, zákona o rozpočtových pravidlech, o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů a celé řady dalších zákonů. Pokud v textu této práce zmiňuji územní rozpočty, mám především na mysli rozpočty obcí a krajů. Tyto rozpočty jsou ovšem pouhou podmnožinou rozpočtů místních, do kterých můžeme navíc zařadit rozpočty dobrovolných svazků obcí, Regionálních rad regionů soudržnosti a další.

Státní rozpočet představuje finanční plán předpokládaných příjmů a výdajů státu. Jedná se o každoročně přijímaný právní předpis ve formě zákona. Je nepochybné, že kromě předpokládaných celkových státních výdajů a příjmů na příslušný rozpočtový rok jsou v něm obsaženy i určité finanční vztahy mezi státem a územní samosprávou. Cenné informace tak můžeme čerpat z příloh zákona o státním rozpočtu, kde jsou i nepřímo vymezeny vztahy k místním rozpočtům a rozpočtu EU.

Silné vazby mezi státním rozpočtem a rozpočty místními se projevují zejména v dotačních vztazích a v rámci rozpočtovém určení daní. V současné době finanční krize bych se chtěl pozastavit ještě nad tím, jaký to bude mít zřejmě dopad na výnosy některých daní pro obce a kraje a samotnou dotační politiku státu vůči těmto samosprávným celkům. Otázkou tedy zůstává, jaká je realita očekávaných výnosů sdílených daní? Tato otázka se stala jednou z ústředních při projednávání návrhu státního rozpočtu na rok 2009. Komplikovanost stanovení reálné výše výnosů sdílených daní v návaznosti na vývoj celosvětové krize byla připuštěna i zástupci Ministerstva financí. Státní rozpočet na rok 2009 byl nakonec přijat téměř v podobě vládního návrhu s menšími změnami 10. prosince 2008. Zajímavostí je, že přijetí zákona č. 475/2008 Sb., o státním rozpočtu, bylo doprovázeno usnesením Poslanecké sněmovny, které požadovalo od vlády, aby do 31. ledna 2009 předložila Poslanecké sněmovně písemnou zprávu předsedy vlády o změnách příjmů a výdajů jednotlivých

rozpočtových kapitol při zpomalení odhadovaného meziročního růstu hrubého domácího produktu na 1 %, 2 % a 3 % v těchto třech variantách. Součástí této zprávy měl být i dopad zpomalení růstu hrubého domácího produktu na příjmy krajů a obcí. Predikce pro rok 2009 založená na předpokladech z roku 2008 naznačovala, že by obce měly mít přebytkové hospodaření a příjmy z daní by měly mít v celkovém objemu podstatný význam. Při současném vývoji ekonomické krize bych se přiklonil k získání dalších prostředků díky nově nastavenému systému rozpočtového určení daní, který by zahrnul do rozpočtového určení daní i daně některé daně spotřební a ekologické. Proč právě takový postup? Jsem přesvědčen, že v situaci, kdy na území ČR je přibližně 6000 obcí nestejně velikosti a počtu obyvatel, je nutno hledat nové zdroje financování, které by nebyly pouhým „ukrajováním“ finančních toků u určité skupiny obcí na úkor jiných. Proč právě ekologické? Ekologické daně představují zdanění určitých statků a služeb, jejichž výroba nebo spotřeba vede k prokazatelnému negativnímu dopadu na životní prostředí a hlavně na lidské zdraví. Podle mého názoru by alespoň část těchto výnosů měla směřovat do místní samosprávy, protože jedním z úkolů územně samosprávných celků by měla být snaha o stabilizaci a zlepšení životního prostředí pro obyvatele konkrétních obcí a krajů. Jako určitý nedostatek takovéto koncepce spatřuji možné narušení chápání ekologické daně jako daně rozpočtově neutrální. Zřejmě i přes tento nedostatek bych doporučil rozšíření spektra rozpočtového určení daní pro pozitiva mající převahu.

Nesmíme však opomíjet ani významnou úlohu dotací, které budou pro obce znamenat značné finanční prostředky plynoucí ze státního rozpočtu, z rozpočtu krajů, regionálních rad regionů soudržnosti a ze státních fondů. Finanční vztahy státního rozpočtu k rozpočtu obcí nedoznaly z hlediska své struktury zásadních změn oproti roku 2008. Dotace tak budou směřovat do rozpočtů obcí zejména prostřednictvím jednotlivých kapitol státního rozpočtu. Zvláštní postavení má pak kapitola Všeobecné pokladní správy, ze které jsou poskytovány dotace a příspěvky obcím na nejrůznější účely. Ještě výraznější jsou dotační vztahy státního rozpočtu k rozpočtům krajů, kde jsou dokonce dotace nejvýznamnějším zdrojem financování a představují téměř dvě třetiny příjmů. Projevem snah o zvýšení příjmů krajů byly několikrát pokusy o navýšení podílu krajů na sdílených daních. V Parlamentu ČR však nenašly výraznější podporu k prosazení.

Vývoj právní úpravy výše naznačených finančních vztahů bude určitě i nadále plynout dál a bude odrážet snahy různých zájmových skupin, proto bude velice zajímavé situaci sledovat i v dalších letech.